

Commissie
van Toezicht
Turnhout

JAARVERSLAG 2021
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE TURNHOUT

Inhoud

1. De Commissie van Toezicht	1
1.1. Samenstelling	1
1.2. Werking	1
1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden	3
2. De penitentiaire inrichting.....	3
3. Het toezicht.....	3
3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's	3
3.2. Aanbevelingen.....	8
3.3. Transversaal thema van het jaar 2021 : infrastructuur	9
4. Het beklagrecht.....	9
5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2021	11
5.1.....	11
5.2.....	12
5.3.....	12
6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2022	12

1. De Commissie van Toezicht

1.1. Samenstelling

Ledenlijst CvT

- Vincent Andries, parketmagistraat
- Sven Arduwie, assistent rechterlijke orde, tevens POC
- Caroline Deceuninck, vroedvrouw en lector vroedkunde,
- Stijn Mannaert, politierechter, voorzitter CvT
- Jozef Peeters, ere-advocaat
- Jan Roovers, huisarts
- Bernd Stinkens, criminoloog
- Luc Van Bogaert, rijschooldirecteur
- Lieve Vanermen, arbeidsrechter, ondervoorzitter CvT
- Bart Weytjens, consultant
- Guido Willems, leraar

Ledenlijst KC

- Lieve Vanermen, voorzitter KC
- Caroline Deceuninck
- Bart Weytjens

Secretaris: Carine Jansen, assistent griffie politierechtbank

1.2. Werking

1.2.a

De CvT vergadert in principe elke 2de woensdag van de maand om 18u.

De vergaderingen vinden thans plaats in het gebouw 'Academia', Kasteelplein 11 te 2300 Turnhout (wegens renovatie van de directeurswoning van de gevangenis van Turnhout, voorheen vergaderplek van de CvT), tenzij de sanitaire maatregelen nopen tot videobellen (Teams).

De voorzitter van de CvT en de KC vergaderen semestrieel met de directeur van de gevangenis.

Op 13 december 2021 heeft de voorzitter van de CvT deelgenomen aan een overleg met de provinciegouverneur n.a.v. de overbevolking in de gevangenis (zie hierna).

1.2.b

De CvT wenst kennis te maken met de verschillende actoren van de strafrechtketen. Aan de eigenlijke detentie gaan immers heel wat stappen vooraf (delict, onderzoek (opsporingsonderzoek; gerechtelijk onderzoek), regeling rechtspleging, onderzoek ter terechtzitting, vonnis, beroep, detentie, begeleiding,).

Deze kennismaking laat de leden toe inzicht te krijgen in de rol die de diverse actoren binnen deze keten spelen.

Het voorbije jaar verwelkomde de CvT volgende sprekers:

- 13 oktober 2021: de heer Nick Van De Mierop, teamverantwoordelijke CAW van de 4 Kempense gevangenissen, en mevrouw Dorien Boeckx, trajectbegeleider CAW/JWT.
- 10 november 2021: de heer Werner Vanhout, adviseur-generaal, Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen (FOD Justitie), Directie Medische en Psychosociale Diensten en mevrouw Kimmi Geys, psycholoog PSD gevangenis Turnhout.

1.2.c

Enkel dankzij de goede contacten met de rechterlijke orde in Turnhout kan de CvT haar opdrachten waarmaken, d.w.z. vergaderen, dossiers bewaren, secretariaat huisvesten...

De garantie van een definitieve werkplek kan op termijn verhelpen aan het huidige precaire karakter van één en ander (zie hierna 2).

1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden

De brievenbussen worden wekelijks gelicht door de secretaris van de CvT. De rapportbriefjes met de bundels worden overgemaakt aan de maandcommissaris die de rondgang doet. Nadien volgt het verslag. Sedert dit jaar worden alle rapportbriefjes, bezoeken en verslagen geüpload in SharePoint.

De klachtenformulieren worden via mail overgemaakt aan klachten@klachten-ctrg.be. De beroepsschriften worden via mail overgemaakt aan beroep@ctrg-klachten.be.

Enkele malen werd de CvT via een mail van de CTRG verzocht om een gevangene te bezoeken.

Een enkele keer belde een gevangene naar de secretaris en verzocht om een bezoek.

2. De penitentiaire inrichting

Zoals hiervoor gemeld vinden thans renovatiewerken plaats aan de directeurswoning in de gevangenis. Na afloop ervan zullen de griffie en de rekendienst van de gevangenis hier een onderkomen vinden.

Bij de bezoeken/rondgang stellen de CvT-leden vaak manco's vast: in de douchezalen vallen regelmatig tegels van de muren en de verluchting werkt er onvoldoende.

3. Het toezicht

3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's

Tijdens het voorbije jaar vielen desbetreffend (andermaal) volgende gegevens op, nl.:

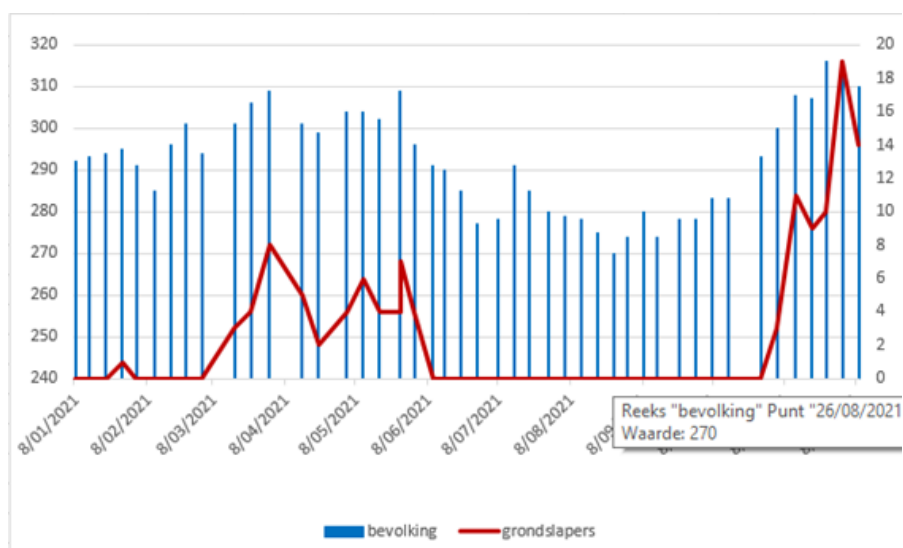
3.1.a structurele overbevolking

De CvT is zich uiteraard bewust van de specificiteit van de instelling, nl. een arresthuis, en derhalve ook van de afwezigheid van instrumenten om de in-en uitstroom van gedetineerden te beheren.

Deze vaststelling laat evenwel onverlet dat er een blijvende spagaat is tussen de theoretische capaciteit (262) en feitelijke toestand, zoals blijkt uit navolgend diagram.

Deze toestand staat haaks op een deugdelijke en humane behandeling, zeker wanneer de overbevolking structureel is.

De CvT heeft dit onaanvaardbaar probleem aangekaart bij directie en burgerlijke autoriteiten (cf. verslag van onderhoud met directie en provinciegouverneur op 13 december 2021) en naderhand ook bij de burgemeester van de stad Turnhout (brief 18 januari 2022 en herinnering 22 februari 2022).

3.1.b grondslapers

Helemaal onaanvaardbaar is dat tal van gedetineerden verstoken bleven van een fatsoenlijk bed en op de grond dienden te slapen.

Deze vaststelling katapulteert de gevangenis niet zozeer naar de 19de eeuw (cf. Ducpétiaux) terug, maar naar de Middeleeuwen.

Volgende foto's tonen een cel waar op 10 maart 2022 grondslapers verbleven. 's Nachts worden tussen het stapelbed, de kast, het bureau en het toilet, matrassen gelegd waar men dient overheen te stappen indien men zijn bed of stapelbed verlaat. Dit geeft vrijwel constant aanleiding tot spanningen die woeden geregeld volgens wet van de sterkste onder de bewoners.

3.1.c verouderde infrastructuur

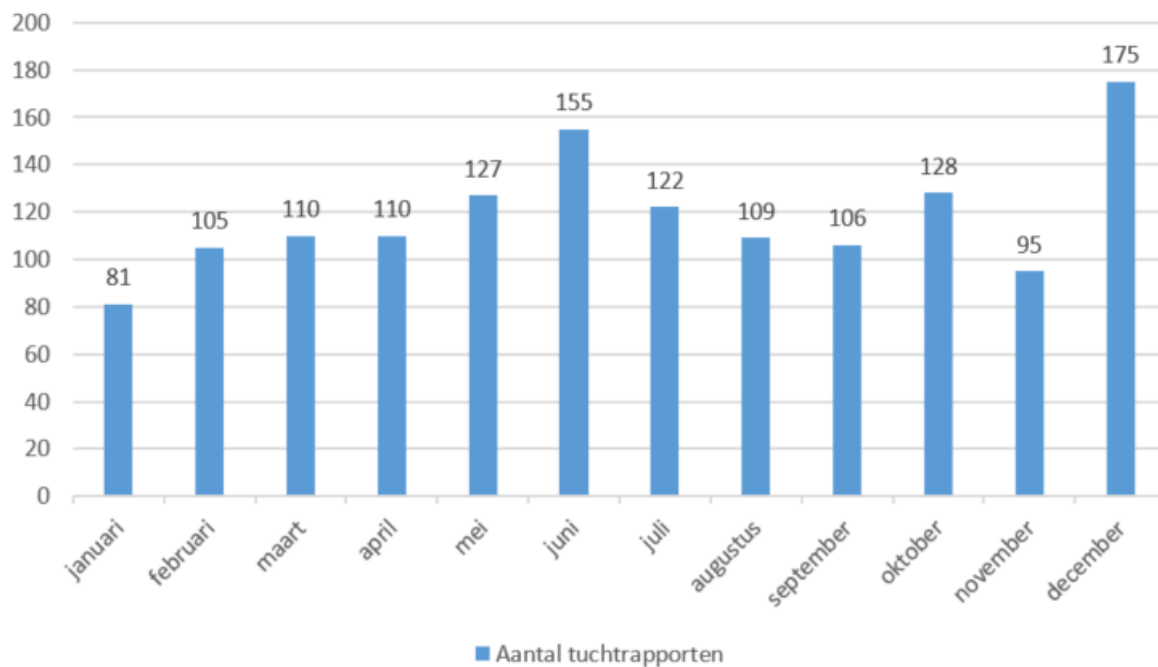
De Turnhoutse infrastructuur is niet meer van deze tijd, want grotendeels (vleugel A/B) 'uitgewoond', en beantwoordt zodoende niet aan de 'criminologische inzichten 2.0', want:

- al té weinig werk: slechts voor een 30-tal gedetineerden; bovendien één centrale laad/losplek voor vrachtwagens, daarenboven niet heel groot (absoluut manco)

- voor trekker-opleggers en vrachtwagens met aanhangwagens) en vlakbij een school (parkeerproblemen);
- al té weinig (en bovendien aftandse) lokalen voor vorming.

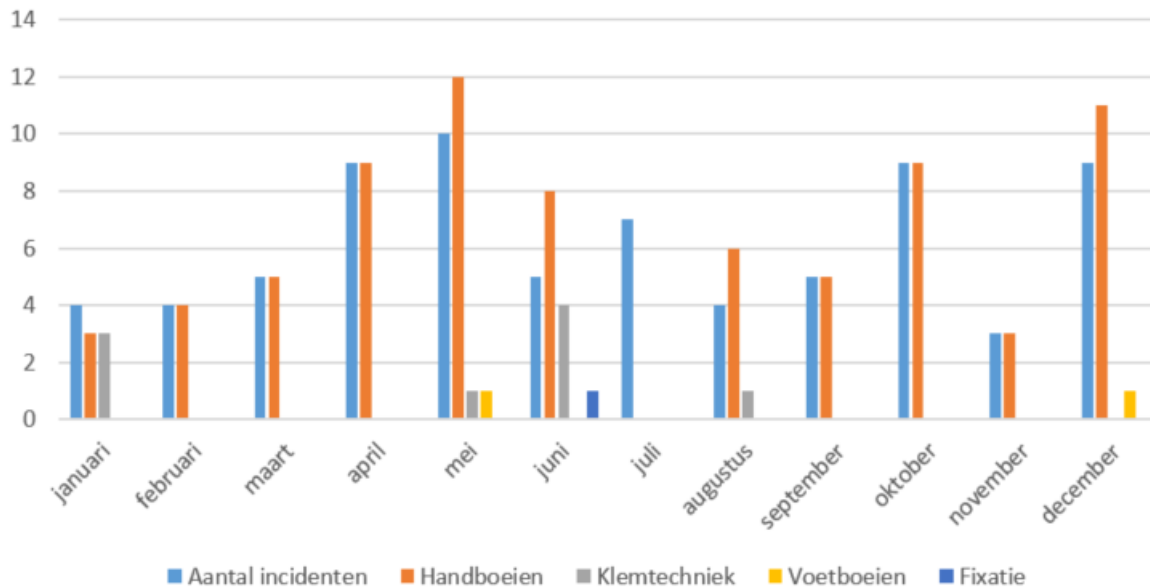
3.1.d weinig afdoende psycho-sociale bijstand

Ook dit blijft een oud zeer. Het aantal tuchtrapporten, niet zelden opgesteld n.a.v. agressie-incidenten, was het voorbije jaar hoog.

In 92 gevallen, hetzij 7,2% van de dossiers werd geen sanctie opgelegd.

Register van dwang

De al té eenzijdige beklemtoning van het veiligheidsdiscours (ook inzake infrastructuur) faciliteert niet meteen de medisch-psychologische bijstand.

Deze oogt té beperkt, want té éézijdig gericht op psychofarmaca en niet op therapeutische gesprekken. Bovendien is ook de bestaafing van de PSD niet steeds optimaal (geen vervanging bij zwangerschap).

Onnodig te zeggen dat één en ander detentieschade in de hand werkt.

3.1.e nog steeds geïnterneerden in de gevangenis

Diverse wetswijzigingen en EHRM-veroordelingen ten spijt verblijven nog steeds geïnterneerden in de Turnhoutse gevangenis.

Geïnterneerden, ook zij die blijkbaar 'onbehandelbaar' zijn (cf. De Tijd 22 januari 2021, R. Verrycken, 'Beter vijf jaar straf met behandeling dan tien jaar zonder'), verdienen beter en horen niet thuis in de gevangenis (cf. zogen. long-stay Bierbeek).

Elke maandcommissaris wordt derhalve stelselmatig geconfronteerd met situaties die in strijd zijn met fundamentele mensenrechten en met de bepalingen van het E.V.R.M. zonder dat er vooruitzicht is dat werk zal worden gemaakt om aan deze wanpraktijken een einde te stellen.

3.2. Aanbevelingen

3.2.a communicatie

Al zijn er op dit vlak zeker en vast grote stappen vooruit gezet (vouchers, 'ad valvas'-affiches...), het belang van een goede communicatie en dito motivering van de talrijke beslissingen die dagdagelijks op allerlei echelons genomen worden, kan niet genoeg beklemtoond worden.

Inzetten op transparante communicatie blijft de boodschap.

3.2.b medische zorg

Gedetineerden blijken meer dan niet-ingeslotenen beroep te doen op medische zorg (in de ruimste zin van het woord) met blijkbaar zeer vaak een verzoek om psychofarmaca en niet zelden een verzoek om verwijzing naar de tweede lijn (PI Brugge dan wel AZ Turnhout), wat blijkbaar vaak aanleiding geeft tot logistieke problemen.

De CvT beveelt een doorgedreven onderzoek bij binnenkomst in de gevangenis door een uitgebreide zorgequipe op de eerste lijn en een protocol met Brugge/AZ St. Turnhout aan.

3.2.c werk en zinvolle dagbesteding

De CvT beveelt het onderzoek van synergiën met het plaatselijk maatwerkbedrijf A-kwadraat aan. Gedetineerden komen vaak uit achtergestelde milieus en ontberen al even vaak een werkethos. Een maatwerkbedrijf zou een hefboom kunnen zijn voor sociale re-integratie (en bovendien de mogelijkheid bieden de burgerlijke partijen te betalen).

Ook de strafuitvoering op zich kan, middels werkgelegenheid in de gevangenis, humaner verlopen en minder schadelijk (of zelfs invaliderend) voor de veroordeelde.

3.3. [Transversaal thema van het jaar 2021 : infrastructuur](#)

Spijts een nieuwbouw in 2013 (vleugel D) dient vastgesteld dat de Turnhoutse gevangenis in het geheel niet voldoet indien deze, zoals thans, zowel beklaagden onder mandaat, veroordeelden en geïnterneerden huisvest.

Langdurig gestraften horen niet thuis in Turnhout: de infrastructuur is manifest niet aangepast aan hun noden.

Geïnterneerden zijn evenmin op hun plaats in Turnhout: zij hebben aangepaste zorg (en groen) nodig en geen grauwe cellen.

4. Het beklagrecht

De Klachtencommissie ontving 109 klachten in 2021. Van de reeds genomen beslissingen werden er 26 genomen door de voltallige Klachtencommissie en 77 door de alleenzettelend rechter. In 11 dossiers vond een hoorzitting plaats en in 9 dossiers werd een tegemoetkoming toegekend. Er werd in geen enkel dossier een bemiddeling opgestart.

Aard van de beslissingen:

- klacht geheel of gedeeltelijk ongegrond: 29
- klacht geheel of gedeeltelijk onontvankelijk: 38
- klacht geheel of gedeeltelijk onontvankelijk; klacht geheel of gedeeltelijk gegrond: 3
- klacht geheel of gedeeltelijk onontvankelijk; klacht ongegrond: 5
- klacht ongegrond: 27
- klacht ongegrond; klacht geheel of gedeeltelijk gegrond: 1

Bij de invoering van het beklagrecht op 1 oktober 2020 was dit een nieuwe materie zowel voor de leden van de Klachtencommissie als voor de gevangenisdirectie. De Klachtencommissie is zich bewust van de specifieke eigenheid van een penitentiaire inrichting en tracht in alle onafhankelijkheid rekening te houden met alle aanwezige belangen en poogt dit ook over te brengen in de motivering van de beslissing.

Bij de aanvang heeft de Klachtencommissie ervoor geopteerd de meeste beslissingen met de voltallige commissie te nemen zodat alle leden vertrouwd raakten met de materie. In de loop van 2021 werd deze werkwijze gewijzigd en werden er meerdere beslissingen genomen door de alleenzettelend rechter. De werking van de sharepoint, die nog niet op punt staat, zou hiervoor een meerwaarde zijn omdat het de leden toe zou laten de dossiers nauw mee op te volgen.

De samenwerking met de jurist van de CTRG verloopt zeer vlot en aangenaam.

Er wordt niet systematisch een hoorzitting gehouden. Dit wordt voorbehouden aan die dossiers waarbij, na ontvangst van de klacht en het verweer en de stukken van de directie, nog te veel onduidelijkheden bestaan en waarvoor mondelinge toelichting noodzakelijk lijkt.

Niet elk dossier komt uiteraard in aanmerking voor bemiddeling. Wel wordt vastgesteld dat sommige directieleden systematisch aanduiden dat zij zich verzetten tegen een bemiddelingsprocedure.

Het aantal klachten toont aan dat het bestaan van de Klachtencommissie gekend is. Wel moeten de bevoegdheden nog verder verduidelijkt en gecommuniceerd worden. Zo blijkt het voor de gedetineerde niet altijd duidelijk dat hij niet voor al zijn klachten terecht kan bij de Klachtencommissie en dit ondanks de verspreiding van folders en de toelichting door de maandcommissarissen. Het blijft moeilijk een formulier van klachtafstand te laten ondertekenen waarop vaak wantrouwig wordt gereageerd. Er wordt dan ook nagedacht over de herformulering van het modelformulier voor klachtafstand.

De termijn van achtenveertig uur waarbinnen de directie dient te reageren met een verweer en het bijbrengen van stukken is niet lang. Soms dienen er echter diverse rappels te worden verstuurd, hetzij omdat er geen reactie komt, hetzij omdat er onvolledige stukken worden overgemaakt, alvorens het dossier door de Klachtencommissie kan worden behandeld.

Bij de vernietiging van de beslissing werd in enkele dossiers een tegemoetkoming toegekend. De Klachtencommissie is van oordeel dat deze tegemoetkoming symbolisch van aard is en niet alle ondergane leed kan vergoeden. Vaak komt er een tegemoetkoming in dossiers die op een hoorzitting worden behandeld en wordt dit aspect ook meteen toegelicht. De mogelijkheden tot toekenning van een tegemoetkoming waren door de heersende coronamaatregelen vaak erg beperkt.

De maandcommissarissen koppelen de vaak terugkerende vraag aangaande het uitblijven van een beslissing van de Beroepscommissie terug naar de Klachtencommissie, iets waarop deze laatste echter geen vat heeft. Nochtans is ook de Klachtencommissie vragende partij voor een snelle beslissing vanwege de Beroepscommissie na een ingesteld hoger beroep. Alle actoren hebben er immers baat bij hierover snel duidelijkheid te krijgen.

De 'Klachtencommissie' is een vast agendapunt op de maandelijkse vergadering van de Commissie van Toezicht. Het laat toe de werking van de Klachtencommissie te verduidelijken aan alle leden van de Commissie van Toezicht.

5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2021

5.1.

De gevangenis Turnhout herbergt zowel gedetineerden onder mandaat, definitief veroordeelden als (zie hieronder) geïnterneerden.

Deze 'mix van profielen' veronderstelt een gedifferentieerde aanpak op vlak bejegening.

De CvT beveelt aan dat het gevangenis personeel een wetenschappelijk onderbouwde opleiding krijgt om deze gedifferentieerde aanpak in realiteit gestalte te geven.

5.2.

Reeds ettelijke tijd kampt de gevangenis Turnhout met een structurele overbevolking en grondslapers. Een dergelijke toestand is inhumaan.

De CvT beveelt aan om per direct een einde te stellen aan deze inhumane toestand.

5.3.

Geïnterneerden horen niet thuis in de gevangenis van Turnhout.

De CvT beveelt aan dat de overheid maximaal inzet op forensische psychiatrie.

6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2022

De uitgangspunten van de Basiswet Gevangeniswezen dienen ten volle gerespecteerd te worden. Daarom beveelt de CVT de bouw van een nieuwe gevangenis aan, met o.a. als doelstelling een significante kwaliteitsverbetering van de leefomstandigheden, inclusief een significante verbetering van de toegang tot medische- en psychologische zorgverlening.